

Journal of Education Studies

Volume 42
Issue 2 April - June 2014

Article 19

4-1-2014

เปิดประเด็น

พันช์ศักดิ์ พลสารัมย์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

พลสารัมย์, พันช์ศักดิ์ (2014) "เปิดประเด็น," *Journal of Education Studies*: Vol. 42: Iss. 2, Article 19.
Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol42/iss2/19>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

เปิดประเด็น

Issues Raising

พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์

การประกันคุณภาพการศึกษาในกรอบของ 5W1H

A Framework of Educational Quality Assurance for 5W1H

ภายใต้กรอบ ๖ ประเด็น ๒ รอบ น่าจะทำให้ท่านผู้อ่านได้เข้าใจกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาพอสมควรและอาจจะทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ ตามมาก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ผู้เขียนปรารถนาเช่นนั้น จึงขอเริ่มด้วยประเด็นในแต่ละตัวอักษรสำคัญรอบที่ ๑

๑. What การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) คืออะไร ความหมายทั่วไป คือ ระบบที่ช่วยให้ผู้ที่ใช้บริการของหน่วยงานต่างๆ มั่นใจได้ว่าจะได้รับสิ่งที่มีคุณภาพมีมาตรฐานหรือการบริการจากหน่วยงาน โดยเป็นระบบที่กำกับดูแลให้หน่วยงานมีการดำเนินการตามข้อกำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์แล้วจึงดำเนินการติดตาม ตรวจสอบและประเมินคุณภาพ โดยการกำหนดมาตรฐานใน ๒ ลักษณะคือ สิ่งที่ต้องทำ และสิ่งที่ควรทำ อาจกล่าวได้ว่ามีทั้งมาตรฐานในงานประจำและงานพัฒนา อันเป็นสิ่งที่หน่วยงานพึงดำเนินการ ส่วนความหมายในมุมมองของกฎระเบียบ การประกันคุณภาพ ก็คือ สิ่ง ที่ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ ได้บัญญัติไว้ในมาตราที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดให้ทุกหน่วยงานที่จัดการศึกษาต้องจัดทำระบบการประกันคุณภาพขึ้นมาและดำเนินการตามที่กำหนดในมาตรฐานการประกันคุณภาพ ซึ่งองค์ประกอบของมาตรฐานคือ มาตรฐานที่เป็นด้านหลัก แต่ละด้านมีตัวบ่งชี้ (Indicators) อีกหลายตัว และในแต่ละตัวบ่งชี้ก็จะมีเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพในระดับต่างๆ แบ่งเป็นการประกันคุณภาพภายใน (Internal Quality Assurance) และการประกันคุณภาพภายนอก (External Quality Assurance) ซึ่งการประกันคุณภาพภายในหน่วยงานเป็นผู้จัดทำระบบขึ้นมา ส่วนการประกันคุณภาพภายนอกมีกิจกรรมหลักๆ คือ การตรวจประเมินเพื่อยืนยันคุณภาพ

๒. When เมื่อไหร่ ตามที่กำหนดไว้ใน พรบ.การศึกษาแห่งชาติ หน่วยงานต้องจัดทำระบบการประกันคุณภาพภายในและมีการประเมินตนเองในทุกปี ส่วนการประเมินคุณภาพภายนอกจะตรวจประเมินในรอบ ๓-๕ ปี ต่อครั้งสำหรับหน่วยงาน สำหรับโรงเรียนขึ้นอยู่กับความพร้อมของทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน ส่วนสถาบันอุดมศึกษากำหนดการตรวจประเมิน

ภายในระดับภาควิชาประมาณพฤษภาคมถึงมิถุนายน ระดับคณะระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงต้นเดือนสิงหาคม ส่วนระดับมหาวิทยาลัยระหว่างเดือนสิงหาคม ซึ่งจะต้องส่งผลการตรวจระดับสถาบันไปที่ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) แต่การติดตามการปรับปรุงคุณภาพจากผลการประเมินในรอบปีที่ผ่านมาซึ่งเรียกว่า “Improvement Plan” ก็จะต้องดำเนินการติดตามเป็นระยะภายในหน่วยงานเองตลอดทั้งปีโดยผู้รับผิดชอบด้านการประกันคุณภาพของหน่วยงาน ปัจจุบันการตรวจประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ดำเนินการมาถึงรอบที่สาม (๒๕๕๔-๒๕๕๕) หมายความว่าแต่ละหน่วยงานได้รับการตรวจประเมินมาอย่างน้อย ๒ ครั้งในรอบที่ผ่านมาและกำลังดำเนินการตรวจในรอบที่สามอยู่ในปัจจุบัน

๓. WHO หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในระบบประกันคุณภาพการศึกษาประกอบ

๑. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานและการตรวจประเมินคุณภาพภายนอก จัดตั้งขึ้นตาม พรบ.การศึกษาแห่งชาติ

๒. สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนดและกำกับระบบการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถาบันอุดมศึกษาโดยการกำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ในการประกันคุณภาพ

๓. สถาบันการศึกษามีหน้าที่จัดทำระบบการประกันคุณภาพและดำเนินการตามทีระบบกำหนด

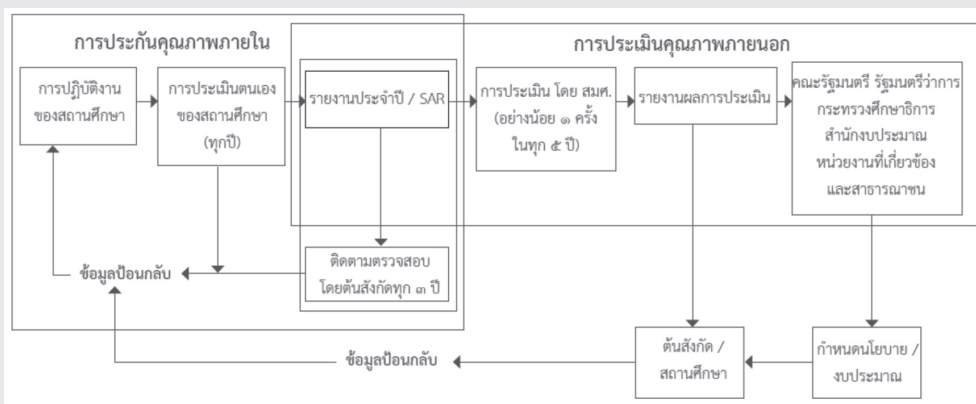
๔. ผู้แทนคุณภาพ (Quality Management Representative (QMR)) เป็นผู้รับผิดชอบดูแลการประกันคุณภาพในหน่วยงานซึ่งจะมีในโรงเรียน ระดับคณะ ระดับมหาวิทยาลัย ถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการประกันคุณภาพคนหนึ่ง

๕. ผู้ประเมิน (Assessors) สำหรับโรงเรียนจะมีหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจาก สมศ. ให้ทำหน้าที่ในการประเมินคุณภาพ มีทั้งในรูปแบบของบริษัทที่มีผู้ประเมินที่ผ่านการอบรมจาก สมศ. และผู้ประเมินรับเชิญอื่น ๆ ส่วนในระดับอุดมศึกษาผู้ประเมินจะมี ๒ กลุ่มคือผู้ประเมินภายใน และผู้ประเมินคุณภาพภายนอก โดยผู้ประเมินภายในจะเป็นผู้ประเมินที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรการประเมินคุณภาพภายในของ สกอ. เพื่อตรวจประเมินคุณภาพภายในทุกปีตามข้อกำหนดการประกันคุณภาพภายใน ส่วนผู้ประเมินภายนอกเป็นผู้ประเมินที่ สมศ. แต่งตั้ง

๔. Why เหตุผลในการที่จะต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากเพื่อให้

เป็นไปตามที่ระบุไว้ในข้อกำหนดการศึกษาคือ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ ก็คือการกระตุ้นให้หน่วยงานมีความตื่นตัวในการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพในระยะแรกและการควบคุมให้มีการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพในปัจจุบันเนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มียุทธศาสตร์การควบคุมคุณภาพโดยรวมอย่างเป็นทางการ ประกอบกับกระแสการบริหารจัดการเชิงคุณภาพในต่างประเทศก็มีการดำเนินการกันอย่างแพร่หลาย ดังนั้นการประกันคุณภาพการศึกษาจึงได้ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อควบคุมคุณภาพของสถาบันการศึกษาทุกระดับและทุกกระทรวง จากผลการประเมินที่ผ่านมาของ สมศ. ได้ผลเป็นที่น่าพอใจในความสามารถในการประเมิน เช่นผลการประเมินโรงเรียนในภาพรวม พบว่า คุณวุฒิครูสูงขึ้นแต่สัมฤทธิ์ผลของนักเรียนต่ำลง ทำให้เห็นภาพปัจจุบันของการศึกษาไทยเพื่อที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการศึกษาต่อไป

๕. Where การประกันคุณภาพถูกระบุให้ทุกหน่วยงานที่มีการจัดการเรียนการสอนที่มีการรับรองวิทยะฐานะ เป็นการศึกษาในระบบต้องจัดให้มีระบบประกันคุณภาพตามเกณฑ์ของ สมศ. ขึ้นมา และมีการประเมินคุณภาพภายใน (ประเมินตนเอง) ในทุกๆ ปี และรับการประเมินคุณภาพภายนอก ๓-๕ ปีต่อรอบโดยผู้ประเมินจากสมศ. สถานศึกษาที่ต้องทำการประกันคุณภาพได้แก่ โรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โรงเรียนและหน่วยงานสอนที่สังกัดกรมอาชีวศึกษา วิทยาลัยชุมชน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย ทุกสังกัด ทุกกระทรวง ครอบคลุมไปถึงสถาบันการศึกษาเฉพาะทาง เช่น โรงเรียนนายร้อยตำรวจ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศที่มีการอนุมัติปริญญาหรือการให้วิทยะฐานะ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, ๒๕๕๕ ก, ข)

(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, ๒๕๕๕.)

๖. How to ในการดำเนินการประกันคุณภาพจะมีความเชื่อมโยงดังแผนภูมิ

โดยสถานศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามเกณฑ์ของสมศ. และสกอ. (กรณีระดับอุดมศึกษา) แล้วจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SAR: Self-Assessment Report) และทำการตรวจประเมินคุณภาพภายในทุกปี หลังจากนั้น ประมาณ ๓-๕ ปี จะรับการตรวจประเมินคุณภาพจากผู้ประเมินของ สมศ. หากสถาบันใดไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน ต้องปรับปรุงการดำเนินงานจนกระทั่งผ่านเกณฑ์โดยสมศ.จะรายงานผลการตรวจไปที่ต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น การรายงานผลการประเมิน สมศ.จะรายงานต่อสาธารณะ ได้แก่ การประกาศผ่านเว็บไซต์และเอกสาร

กรอบคำถามรอบที่สอง Why ของ 5W1H

What ทำไมจึงต้องกำหนดให้มีการประกันคุณภาพอย่างเป็นทางการ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการศึกษา การแข่งขัน การเข้าสู่มาตรฐานระดับสากล (นานาชาติ) การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปฏิญญาการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ การจัดการศึกษาที่เน้นเชิงปริมาณแต่ขาดคุณภาพ การยอมรับคุณภาพของบัณฑิตในตลาดแรงงาน ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมคุณภาพทั้งระบบโดยเฉพาะการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ

When ทำไมจึงต้องกำหนดระยะเวลาในการประกันคุณภาพ การประกันคุณภาพภายในทุกปีถือเป็นการตรวจสอบการทำวานของสถาบันการศึกษาเมื่อครบรอบการดำเนินงานตามปีงบประมาณ (Fiscal Year) โดยทั่วไปต้องมีการรายงานผลการดำเนินการต่อต้นสังกัดตามปกติอยู่แล้ว ส่วนการประเมินภายนอกโดย สมศ.เป็นการประเมินเพื่อยืนยันคุณภาพของสถาบันการศึกษาโดยมีระยะเวลาในการเตรียมตัวของหน่วยงานและการทบทวนปรับปรุงให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดอีกทั้งไม่เป็นภาระของหน่วยงานที่รับการประเมินที่ต้องมีการตรวจบ่อยครั้งจนรบกวนการดำเนินการปกติ ๓-๕ ปีต่อครั้ง

Who ทำไมจึงต้องมีหน่วยงานและบุคคลที่รับผิดชอบเรื่องการประกันคุณภาพของสถานศึกษา เนื่องจากการดำเนินงานต้องอาศัยความเข้าใจในรายละเอียดของมาตรฐานการรวบรวมข้อมูลหลักฐาน การตรวจสอบและการประเมินตนเองจึงต้องมีบุคลากรที่มีความเข้าใจระบบประกันคุณภาพในการดำเนินการของแต่ละหน่วยงาน ส่วนงานด้านการประกันคุณภาพจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นเจ้าภาพในการติดตาม สนับสนุนและประเมินคุณภาพ จึงได้จัดตั้งหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบโดยตรงและขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรีเท่านั้น เพื่อป้องกันการจุกแจ๊กและความมีอิสระในการประเมินคุณภาพ

Where ทำไมจึงต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพเฉพาะสถาบันการศึกษาในระบบที่มีการให้วิทยะฐานะ เป็นการยืนยันคุณภาพของคุณวุฒิการศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ การตีค่าของเงินเดือน ค่าจ้างตามคุณวุฒิ การยอมรับและเทียบโอนกับระบบการศึกษาของนานาชาติและอาเซียน ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงจะเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับได้ในระดับสากล สถาบันที่ให้คุณวุฒิทั้งหมดไม่ว่าจะสังกัดหน่วยงานใดก็ตามจึงต้องมีการดำเนินการตามมาตรฐานคุณภาพกลางที่กำหนดไว้ในทุกระดับ

Why ทำไมต้องจัดให้มีด้วยเหตุผลของการเทียบเคียง การตีค่าเงินเดือนค่าจ้างทั้งในประเทศ และระหว่างประเทศ การควบคุมคุณภาพภายในที่หน่วยงานบางแห่งจัดการศึกษามุ่งเชิงปริมาณและขาดคุณภาพ การศึกษาเชิงพาณิชย์ นับเป็นการกำกับคุณภาพของสถาบันการศึกษาอย่างใกล้ชิด

How to ทำไมจึงต้องดำเนินการโดยสถาบันการศึกษาจัดทำระบบการประกันคุณภาพและประเมินตนเอง จนกระทั่งรับการประเมินจากภายนอก ส่วนหนึ่งเป็นการปรับปรุงจากระบบการบริหารงานเชิงคุณภาพในระดับนานาชาติได้แก่ระบบคุณภาพ ISO ซีรียต่างๆ ระบบรางวัลคุณภาพแบบมัลคอม (Malcolm Baldrige National Quality Award) รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award) ซึ่งจะประกอบด้วยระบบการกำกับ(มีการดำเนินการ) สนับสนุนและการตรวจสอบเป็นสากล ผ่านระบบเอกสารการประเมินตนเอง (SAR) ที่สามารถจัดทำได้ในรูปแบบเอกสารทั่วไป และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ผ่านระบบฐานข้อมูลประกันคุณภาพกลาง (ระดับอุดมศึกษา) (CHE-QA Online)

คำถามกรอบสุดท้าย

หากไม่ทำระบบการประกันคุณภาพจะทำอย่างอื่นได้หรือไม่ โดยหลักการสามารถทำได้โดยอยู่ภายใต้ความเห็นชอบของหน่วยงานที่รับผิดชอบเช่น สมศ. หน่วยงานต้นสังกัด ในการจัดทำระบบคุณภาพเฉพาะของหน่วยงานที่มีระดับคุณภาพที่เทียบเท่าหรือสูงกว่าระบบเดิม เช่นระบบ EdPEX (โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ) ของ สกอ. ระบบรางวัลคุณภาพแห่งชาติ TQA สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือผลงานที่มีคุณภาพของสถาบันการศึกษาและสามารถดำรงและพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืนตลอดไป

จากสภาพการณ์ในปัจจุบัน สิ่งที่ควรเร่งดำเนินการนอกเหนือจากการเข้าระบบคุณภาพระดับสูงแล้วก็คือการปรับปรุงระบบการประกันคุณภาพปัจจุบันที่บูรณาการเข้ากับงานประจำโดยการประกันคุณภาพก็คือการทำงานตามปกตินั่นเอง ซึ่งสามารถปรับปรุงได้จากการที่หน่วยงานปรับปรุงการทำงานให้มีคุณภาพมาตรฐาน ส่วนหน่วยงานที่กำหนด

มาตรฐานกำหนดมาตรฐานที่สะท้อนการทำงานแบบคุณภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับพันธกิจของหน่วยงาน ต่างจากที่ปัจจุบันงานประกันคุณภาพกับงานประจำยังแยกกันทำ ซึ่งบุคลากรมองว่าเป็นภาระที่เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากงานประจำที่มากอยู่แล้ว

หวังว่าข้อเขียนนี้จะ เป็นชนวนที่จุดประกายความคิดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกัน พัฒนาระบบการประกันคุณภาพให้มีความสอดคล้องและกลายเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานอันจะทำให้เกิดคุณภาพของการศึกษาอย่างแท้จริง (พันธศักดิ์ พลสารัมย์, ๒๕๕๖).

รายการอ้างอิง

คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. (๒๕๕๕). *คู่มือการประกันคุณภาพภายในสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.

พันธศักดิ์ พลสารัมย์. (๒๕๕๖). *เอกสารประกอบรายวิชา การประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษา*. สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบายและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (เอกสารอัดสำเนา).

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, สำนักงาน. (๒๕๕๕ก). *คู่มือการประกันคุณภาพรอบสาม ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.

_____. (๒๕๕๕ข). *คู่มือการประกันคุณภาพรอบสาม ระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธศักดิ์ พลสารัมย์ ประธานสาขาวิชาอุดมศึกษา และอาจารย์ประจำภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประธานและผู้ประเมินคุณภาพภายใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา อีเมล: ppansak@chula.ac.th